

Posudek vedoucí bakalářské práce

Sára Bitourová: *Reflexe mateřství u žen, které otěhotněly skrze IVF*. Bakalářská práce. Praha: FHS UK, 2024.

V předkládané práci Sára Bitourová zpracovává téma zakoušení těhotenství a mateřství z pohledu žen, které ho dosáhly za pomoci metod asistovaného početí. Je důležité předeslat, že autorčin výzkumný zájem vychází z jejího profesního působení na pozici zdravotní sestry v gynekologické ambulanci, kterou se jí podařilo citlivě využít pro vstup do zkoumaného terénu reprodukčních trajektorií žen po IVF. Celý výzkumný proces tak provázela autorčina snaha vymanit se z perspektiv poskytovatelky péče o ženy po IVF a nahlédnout toto téma optikou kvalitativního sociálněvědního výzkumu. Výsledkem je poměrně intimní sonda do prožívání mateřství, které je ovlivněno medicinalizovaným managementem jeho počátku od období předcházejícího početí a následného těhotenství. Práce se tak věnuje fenoménu, který se týká podstatné části českých rodin a je relevantním vkladem do pole antropologie reprodukce.

Ke zkoumání subjektivity žen-matek po IVF a jejich vnímání mateřství autorka zvolila polostrukturované hloubkové rozhovory s deseti ženami, které se díky IVF poprvé staly matkami. Konceptuální strukturou, pomocí které autorka orientuje výzkumné rozhovory na vlastní sebeidentifikaci aktérek s mateřskou rolí, je genderová mateřská identita žen. Výzkum zároveň zachycuje specifické zkušenosti aktérek s těhotenstvím, porodem a následným rodičovstvím vzniklým za pomoci biomedicínsky asistované reprodukce. Autorka identifikuje čtyři hlavní oblasti, skrze které se aktérky ztotožňují s identitou matky, a to již v průběhu těhotenství - tělesnost, feminity, partnerství a samotné podstoupení IVF. Kapitola partnerství je však spíše tématem dělby a naplňování genderových rolí, která je u rodičovství z IVF snad striktnější než u neasistovaných těhotenství. Do popředí čtyřech oblastí, které autorka identifikovala, nápadně vstupuje genderované vnímání plodnosti jako zásadní vlastnosti feminity a konstruujícího prvku pro naplnění genderové role žen. Teoretické zázemí práce tuto asymetrii ve vnímání plodnosti zohledňuje, ale neproblematizuje. Celá teoretická část slouží autorce ke kontextuálnímu vymezení výzkumného terénu a více definujícímu, nežli analytickému rámci pro empirickou část práce. Zvolené koncepty a literaturu tak autorka používá především k pojmovému vymezení a předporozumění terénu. Následná úroveň zpracování ale odpovídá nárokům na výzkum úrovně bakalářské práce.

Zpracování a analýza výzkumných rozhovorů naopak svědčí o hlubší a důkladné výzkumné práci. Obzvláště oceňuji, že se Sáře podařilo nahlédnout téma etnografickou perspektivou nesamozřejmého a velmi dobře překonala úskalí své insiderské pozice mezi aktérkami. Přístup „zevnitř“ ji sice pravděpodobně usnadnil rekrutaci žen do výzkumu, ale také předjímal nevyhnutelné výzvy, které autorka reflektuje v metodologické části práce. Hloubka vytvořených dat ukazuje, že se Sáře podařilo navázat důvěrný a empatický vztah s aktérkami výzkumu, který ošetřila

etickými principy dobrovolnosti, transparentnosti a ochrany soukromí. Výsledkem je místy překvapivé vykreslení procesu stávání se matkou, ale také děláním mateřství - *mothering* - kterému předchází biomedicínská intervence do fertility. Je zajímavé, že navzdory masivnímu rozpínání reprodukční biomedicíny do běžných reprodukčních trajektorií mnoha českých rodin tato intervence stále představuje upozadovanou, schovávanou až tabuizovanou cestu reprodukce jakési druhé kategorie, které předchází genderované „reprodukční selhání“ (viz podkapitola 3.2). Zajímavé by bylo sledovat socioekonomickou a hodnotovou dostupnost této cesty, které se analýza lehce dotýká na str. 41-42.

Práce Sály Bitourové otevírá rozsáhlé téma, které si zaslouží etnografickou pozornost a odvážnější konceptuální analýzu. Z pohledu advokátky sociálněvědního výzkumu ve zdravotnictví oceňuji multiperspektivní přístup autorky k rutinnímu, samozřejmému terénu a autorku povzbuzuji k další výzkumné práci v oblasti reprodukční biomedicíny, ve které by se ale měla oprostít od deskriptivní opatrnosti a aktualizovat výzkum současnými symetrickými přístupy antropologie reprodukce. Z výše uvedeného vyplývá, že předkládanou práci **doporučuji k obhajobě** a její úroveň hodnotím jako **velmi dobrou**. Její obhajoba by měla směřovat k zodpovězení těchto otázek: **Jak definuje autorka ve svém výzkumu subjektivitu? Jak aktérky propojují subjektivní tělesnost mateřství s normativní identitou mateřství? Čím je podle autorky mateřská identita žen po IVF specifická a je její temporalita odlišná od těhotenství počatých bez biomedicínské asistence?**

Dne 7. září 2024

Marie Hintnausová
FHS UK